

GÖTEBORGS UNIVERSITET

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Flerspråkighet i förskoleklassen?

- En studie om forskning och metoder för att främja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn i förskoleklassen.

Vinka Arancibia Duran

LAU390

Handledare: Marita Rhedin

Examinator: Niklas Webjörn

Rapportnummer: VT14-1120-12

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Flerspråkighet i förskoleklassen? - En studie om forskning och metoder för att främja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn i förskoleklassen.

Författare: Vinka Arancibia Duran

Termin och år: VT 2014

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Marita Rhedin

Examinator: Niklas Webjörn

Rapportnummer: VT14-1120-12

Nyckelord: Flerspråkighet, modersmål, sociokulturell perpektiv

Syftet med min undersökning är att lyfta fram forskning och metoder för att främja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn i förskoleklassen. Genom mina frågeställningar vill jag ta reda på vad forskningen säger om flerspråkighet och vilken syn som skolan har på flerspråkighet. Mina frågeställningar är:

- Vad säger det rådande forskningsläget om flerspråkighet i skolans tidigare år?
- Vilka pedagogiska strategier och metoder förordas för att främja flerspråkiga barn i skolans tidigare år?
- På vilket sätt präglas undervisningen av synen som finns på flerspråkighet?
- Vilket stöd finns det att tillgå i verksamheten (t.ex. i form av fortbildning, forskning, stöd från rektor etc.)?

Jag har använt mig av observation och intervjuundersökning samt litteratur och tidigare forskning för att försöka besvara min problemformulering. Det har inte varit lätt att genomföra fältstudierna därav de olika tillvägagångssätt som finns i metoddelen.

Resultatet visar att det saknas teoretiska och praktiska kunskaper för att arbeta med flerspråkighet i förskoleklassen. Redan i lärarutbildningen finns det brister där man kan se att myter om flerspråkiga elever än lever kvar hos många. Det finns forskning men spridningen av kunskaperna som finns når inte ut till verksamma pedagoger. Granskningar som har gjorts har påvisat kompetensbrist i verksamheten. Myterna som finns om flerspråkighet finns än i dag och dessa präglar synsättet i undervisningen.

Flerspråkighet borde vara mer uppmärksammat då vi lever i en globaliserad värld i ett mångkulturellt samhälle. Framför allt borde det bli mer uppmärksammat i förskoleklassen då nästan all forskning och studier som finns är riktade mot förskolan och mot skolan generellt.

Förord

Jag har alltid varit intresserad av språk och språkutveckling men framförallt flerspråkighet. Det är ett intresse som har växt alltsedan jag kom till Sverige som fyraåring fram tills nu. Under utbildningens gång har detta intresse förvandlats till något jag verkligen brinner för att utveckla mer. Jag har av egen erfarenhet upplevt pedagogers brister när det gäller kunskaper om flerspråkighet. Genom mina barn, som även de är flerspråkiga, har jag fått uppleva i vuxen ålder att myter om flerspråkiga barn ännu finns kvar hos personal i förskolor och skolor. Därför har jag med nöje valt detta ämne att fördjupa mig i.

Det har varit en mödosam resa att ta sig igenom och jag hade inte klarat av den själv. Därför vill jag tacka mina barn för inspirationen, min make för tålamodet och min familj för stödet. Jag vill även tacka de lärare som har motiverat mig så otroligt under utbildningen. Tack även till min handledare Marita Rhedin som guidade mig under den här uppsatsen utan henne hade jag nog gått vilse.

Innehållsförteckning

Abstract

Förord

Inledning 5

Syfte och problemformulering 6

Begreppsdefinition 7

Teoretisk anknytning och tidigare forskning 8

Metod, material och urval 14

- Fallstudie 15

- Tillförlitlighet 15

- Etik 15

- Avgränsningar 16

Resultatredovisning 17

- Observation 17

- Analys av observations 18

- Intervjuer och analys 19

Metoder och verktyg 19

Analys av metod och verktyg 20

Skola och hem 20

Analys av Skola och hem 21

Flerspråkighet och lärarutbildning 21

Analys av Flerspråkighet och lärarutbildningen 22

Hinder och stöd 22

Analys av Hinder och stöd 23

Förändringsförslag 23

Analys av förändringsförslag 23

Slutdiskussion 25

- Slutsatser 27

Referenser och referenslista 28

Bilaga 30

Tabell

Tabell 1.1 Skolverkets definitioner (2008,s.4) 7

Inledning

Jag har under utbildningens gång, genom min VFU, fått en uppfattning om att barn som är flerspråkiga inte får tillräckliga verktyg och kunskaper när det gäller deras språkutveckling för att kunna anpassa sig och fungera i den svenska skolan. Då man inte har språket, som anses vara det viktigaste medierade verktyg enligt ett sociokulturellt perspektiv, får barnet inte möjligheten att nå sin proximala utvecklingszon. Det gör att det kan bli oroligt i klassen och skapa en osäkerhet hos barnet som kan visa sig på olika sätt. Det kan även skapa konflikter mellan elever och lärare då man inte kan komma överens. Konceptet med att arbeta ur det sociokulturella perspektivet kan hindras.

Dessutom anser jag att det kan bli mer problematiskt då man måste fokusera extra på de som inte kan svenska och det blir ett hinder för de andra i klassen. Att barn/elevgrupperna är så stora kan göra att man inte hinner eller ser när ett barn behöver mer stöd i språket. Det kan göra att man istället fokuserar endast på det dåliga och inte ser att man i det har resurser som man kanske borde ta vara på.

Flerspråkighet som fenomen är något som alltid har intresserat mig eftersom det är något som jag kan relatera till. Jag kom till Sverige som 4-åring, utan att kunna ett enda ord svenska fick jag börja förskolan och har sedan dess funderat över vilka metoder man använder sig av i svenska skolor för utvecklingen hos flerspråkiga barn.

Jag vill med det här examensarbetet skapa en större förståelse för flerspråkiga barn och lyfta fram den här problematiken. Jag vill med hjälp av tidigare forskning och litteratur försöka ge en uppfattning av vad som anses vara hinder och nackdelar med flerspråkighet i skolans tidigare år. Samtidigt som vill jag visa fördelarna med flerspråkighet. Jag kommer att försöka svara på min problemformulering genom att visa på forskningsläge och lägga fram olika alternativ som de förespråkar när man ska arbeta med flerspråkighet. Jag vill även framföra det som präglar undervisningen beroende på synen som finns på flerspråkighet.

Jag har valt att rikta mig mot förskoleklassen eftersom att jag anser att det finns för lite forskning, studier och material för den åldersgruppen. Förskoleklassen hamnar mellan förskolan och skolan och man får generalisera och tolka mycket utifrån skolans läroplan och bestämmelser. Förskoleklassen verkar vara en bortglömd klass mellan förskolans och skolans värld. Dessutom är det en frivillig skolform.

... Det är en frivillig skolform som ska stimulera elevernas utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning... Förskoleklassen får sin identitet genom kombinationen av förskolans och grundskolans arbetssätt och metodik. Lek och skapande ingår som väsentliga delar av det aktiva lärandet och elevens lust och nyfikenhet ska tas tillvara.

(Skolverket, 2014)

Jag kommer att börja med att definiera tvåspråkighet, flerspråkighet och modersmål. Som är de begrepp som jag kommer att använda mig mest av och hur jag kommer att använda dem i fortsättningen. Sedan kommer teoretisk anknytning där jag presenterar tidigare forskning och litteratur som jag kommer att använda mig av för resultat, analys och diskussion. Därefter förklarar jag genomförandet, material och urval för det här arbetet. Jag redovisar mitt resultat följt av en analys och slutligen kommer diskussionen där jag framför mina slutsatser och diskuterar mitt resultat och analys.

Jag kommer att utgå från ett sociokulturellt perspektiv. Eftersom att jag anser att det är det perspektiv som ser på språket som ett mycket viktigt verktyg. Det innebär att jag tolkar och

analyserar mitt resultat ur det sociokulturella perspektivet. Där är det viktigast att se det kompetenta barnet, det sociala samspelet och språket.

Syfte och problemformulering

Syftet med min undersökning är att lyfta fram forskning och metoder för att främja språkutvecklingen hos flerspråkiga barn i förskoleklassen. Jag vill ta reda på vad forskningen säger om flerspråkighet och vilken syn som skolan har på flerspråkighet. Mina frågeställningar är:

- Vad säger det rådande forskningsläget om flerspråkighet i förskoleklassen?
- Vilka pedagogiska strategier och metoder förordas för att främja utvecklingen hos flerspråkiga barn i förskoleklassen?
- På vilket sätt präglas undervisningen av synen som finns på flerspråkighet?
- Vilket stöd finns det att tillgå i verksamheten (t.ex. i form av fortbildning, forskning, stöd från rektor etc.)?

Begreppsdefinitioner

Flerspråkighet – Tvåspråkighet

Med tvåspråkighet eller flerspråkighet menas de elever som i sin vardag har ett behov av att använda sig av två eller flera språk. Detta gäller oberoende av deras kunskap om språken eller på vilken nivå de behärskar språken (Axelsson et al., 2005) men det finns en stor definitions spektrum angående två-och flerspråkighet. Enligt Gisela Håkansson (2003) finns det olika och väldigt skilda uppfattningar om vad dessa begrepp innebär. Vissa forskare menar på att det är att man måste vara uppvuxen med två språk i familjen medan andra anser att det räcker med att ha någorlunda kunskap om två eller flera språk.

Modersmål

Modersmål kan ibland även kallas för förstaspråk. Det innebär det språket som eleverna använder hemma. Det är vanligtvis av föräldrarna som eleven får lära sig det språket (Axelsson et al., 2005). Även här menar Håkansson(2003) att det finns olika uppfattningar om vad som anses vara modersmål. Vissa forskare anser att det är det språket som man använder mest eller det språket som man behärskar bäst. Men även uppfattningar om att det är det språket som man lärde sig först ska anses vara modermålet.

Tvåspråkighet	här avses tvåspråkighet med svenska och ett annat modersmål
Flerspråkig	barn/elever/lärare/föräldrar med annat modersmål än svenska
Modersmål	barns och elevers första språk och ämnet modersmål (med kursplan och betygskriterier)
Förstaspråk	om barnets/elevens första språk - särskilt när detta inte är modersmål för en eller båda föräldrarna

Tabell 1.1 Skolverkets definitioner (2008:4)

Teoretisk anknytning och tidigare forskning

I det här avsnittet kommer jag att presentera de teorier och forskning som stödjer min studie och som jag sedan använder i analysen av observationen och intervjuerna. Jag använder dessa teorier och tidigare forskning för att diskutera mitt resultat. Vetenskapsrådet (2010) och Skolverket (2002,2010) har genomfört studier och rapporter där flerspråkighet anses vara något som ska prägla undervisningen. Det finns en uppfattning om att det råder en brist på kunskap om hur man ska arbeta med elever som är flerspråkiga. Det finns allt fler elever som växer upp i flerspråkiga miljöer och hem. Därför har de förslag som finns till åtgärder för att stötta språkutvecklingen i förstaspråket som utgångspunkt den mångfald av språk som finns (Skolverket 2002:6). Vetenskapsrådet (2010) poängterar vikten av kommunikationen som ska finnas mellan hem och skola. Något som även står i Lgr11. Inger Lindberg (2009) påpekar att det finns en otillräcklighet när det gäller flerspråkighet som kommer redan i lärarutbildningen.

Inger Lindberg (2002) har i en artikel tagit fram de typiska myterna som finns när det gäller flerspråkighet. Medierna framställer ofta att forskarna är oense om flerspråkighet och påstår att det inte finns entydiga svar varken från den ena eller den andra riktningen i forskningen. Men här menar Lindberg att forskarna idag är eniga. I omfattande studier där man har genomfört långsiktig och väl genomförd forskning har man jämfört undervisningsprogram där man i olika grad har inbegripit undervisning i och på modersmålet. Resultatet visar att satsningar på modersmålet har en positiv och väldigt avgörande betydelse för tvåspråkiga elever. Den menar på att så länge de flerspråkiga elever inte kan behärska språket som undervisningen sker på kommer deras förutsättningar att försämrats och att de flerspråkiga eleverna borde ha skolarbetet parallellt på svenska och på modersmålet. På så sätt kan de utveckla båda språken. Annars kan man inte undvika att dessa elever hamnar efter med skolarbetet (Lindberg, 2002).

Lindberg (2002) skriver om en myt som kan ha stor påverkan på flerspråkiga elever är att modersmålet har en negativ inverkan på språkinläringen. Genom att modersmålet skulle ha en hämmande effekt på andraspråksinläringen. Denna myt kan grunda sig på synen man hade att hjärnan endast har ett begränsat utrymme för språk. Lindberg (2002) nämner att redan på 70-talet hade tvåspråkighetsforskaren Lambert (1977) kommit fram till att det fanns skillnader vid andraspråksinläringen, nämligen additiv och subtraktiv tvåspråkighet. Additiv tvåspråkighet innebär att man lär sig andraspråket parallellt och inte utesluter första språket. När det istället blir så att man utesluter eller ersätter första språket med andra språket kallas det för subtraktiv tvåspråkighet (Lindberg, 2002). Det är skolan och samhällets attityder om tvåspråkighet som kan påverka vilket av dessa som barnet använde sig av. Forskingen visar att additiv tvåspråkighet främjar den metaspråkliga medvetenheten som är en viktig faktor för den intellektuella utvecklingen. Dessa studier har gjorts på personer som har en balanserad tvåspråkighet.

En annan myt som Lindberg (2002) skriver om i sin artikel, och som påstås påverka undervisningen är den om att barn lär sig fort. Att lära sig ett andra språk är krävande, både för vuxna och barn. Man säger att ju yngre desto snabbare lär man sig men tvärtom visar forskningen att äldre barn och vuxna lär sig fortare. Till sin fördel har de kommit längre i sin kognitiva utveckling och på så sätt kan de dra nytta av undervisningen. Yngre barn kan ses som om de lär sig fortare då de inte ställs inför lika stora krav och utmaningar som äldre barn och vuxna. De äldre barnen får större krav då de förväntas hänga med i undervisningen och förstå innehållet i läromedlen. Det kan ta fem år innan elever med ett annat modersmål kan utveckla denna typ av andraspråksfärdigheter. Även om miljön och undervisningen är gynnsam. Forskingen visar att sådana gynnsamma förhållanden är avgörande och påskyndar

utvecklingen. Eriksen Hagtvét (2004) påstår att språkinläringen som sker innan tre-års-åldern utvecklas samtidigt som första språket men om det andraspråket införs senare, alltså efter tre-års-åldern så utvecklas andraspråkinläringen successivt.

En studie av Marie Carlson (2009:42) som gjordes i lärarutbildningar i Sverige visar att det inte finns så mycket kunskaper egentligen om flerspråkighet. Inom AUO (Allmänna utbildningsområde) ingår det tre terminer där studenterna ska få en gemensam kunskapsbas och där läraryrkets centrala kunskapsområden ska få plats men som lärarutbildare egentligen inte har klart för vad som ska ingå. Ofta inom utbildningen anknyter man och refererar till de kulturella aspekterna när man talar om språket och mångfald. Men ofta ser man att kultur tillskrivs företrädesvis till ”de andra” och det är inget som generellt omtalas i förhållande till ”oss svenskar”. I utbildningen menar Carlson (2009:42) att det är det svenska språket som anses vara normen, något som är självklart. En av respondenterna menar att svenskan är det arbetsverktyget som man använder i undervisningen och inte är enbart ett isolerat skolämne. En av de studenter som svarade på undersökningen anser att det är bra att ta hjälp av modersmåls lärare och andra språk när man ska lära elever vissa nyckelbegrepp inom vissa ämnen men att hon är emot att man ska använda sig av olika språk i undervisningen i Sverige.

I Lgr 11 (Skolverket 2011:8) lyfter man fram att undervisningen ska anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar för att främja lärandet och utvecklingen av kunskaper. Detta ska göras med utgångspunkt i elevernas tidigare erfarenheter, språk, bakgrund och kunskaper. Olika förutsättningar och olika behov gör att det finns olika vägar för att nå målen. Därför innebär en likvärdig utbildning att undervisningen utformas olika och att skolans resurser fördelas olika. Skolan har som ansvar att hjälpa elever som har olika svårigheter att nå målen.

Skolans uppdrag är också att den ska vara ett stöd för familjerna i barnens fostran och utveckling. Därför är samarbetet och kommunikationen mellan skolan och hemmet oerhört viktigt. Vidare har skolan (Skolverket 2011:9) som uppdrag att överföra grundläggande värden och understödja elevernas lärande för att på så sätt förbereda dem för att verka i samhället. Skolan ska ge goda möjligheter till samtal, läsa och skriva då språk, lärande och identitetsutveckling är nära associerade.

Internationellt perspektiv innebär att eleven ska kunna se den egna verkligheten i ett världsomfattande sammanhang för att skapa förståelse för ett samhälle med täta kontakter mellan olika kulturer och nationer. Det betyder att eleverna ska utveckla förståelse för den kulturella mångfalden som finns i Sverige idag (Skolverket, 2011:9–10).

Målen som finns i Lgr 11 (Skolverket 2011:13–14) är bland annat att eleverna ska kunna använda språket i tal och skrift på ett nyanserat och rikt sätt, få kunskaper om minoritetsgruppers kulturer, språk, historia och religion, för att kunna samspela med olikheter som människor och samhället har. Läraren ska ta hänsyn till elevernas olikheter och behov för att stärka eleverna tillit till den egna förmåga och viljan att vilja lära. Dessutom ska läraren ansvara för att det finns material och upplägg för att stötta eleverna i sin språk- och kommunikations utveckling.

Syftet med svenska som andra språk är att eleverna utvecklar kunskaper i och om det svenska språket (Skolverket 2011:239). Eleverna ska genom undervisningen få förutsättningarna för att utveckla tal och skrift för att få tilltro till sin egna förmåga för att kunna uttrycka sig i olika sammanhang. Eleverna ska få möjligheterna för att utvecklar normerna, uppbyggnaden och begrepp i det svenska språket.

Syftet med modersmålet är att ge eleverna möjligheten att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. På så sätt ska eleverna kunna utveckla språket och den kultur och samhälle

som modersmålet talas. På så vis kan eleverna utveckla en jämförande förståelse för olika kulturer och språk (Skolverket 2011:87)

Den proximala utvecklingszonen är ett begrepp inom det sociokulturella perspektivet som innebär den zonen som barnet befinner sig i när det nästan kan klara av något men fortfarande behöver hjälp med att klara det. Barnet behöver stöd av någon eller något för att klara av detta. Det betyder att läraren ska fokusera på det som eleven inte kan riktigt än och på så sätt hela tiden utmana eleven till utveckling. Läraren ska alltså se elevens potential och se att genom att aktivt samverka leder det till utveckling (Dysthe, 2003:51).

Ett centralt begrepp när man talar om den proximala utvecklingszonen är scaffolding som egentligen betyder byggnadsställning. Med scaffolding innebär det stödet som eleven får för att kunna uppnå målet. Här har läraren en stödjande roll i elevens utveckling. Läraren ska då genom att utmana och vara aktiv i samspelet stötta barnet i utvecklingen. Men det är inte bara läraren som kan vara ett stöd utan det kan mycket väl vara en annan elev eller en grupp elever som tillsammans samverkar och samarbetar och på så sätt lär eleverna av varandra (Dyste, 2003:82). Ett enkelt exempel på detta är när ett barn ska lära sig att cykla. Barnet kan nästa hålla balansen och snart kommer det att kunna själv, men för att nå dit behöver barnet hjälp av en vuxen som håller i cykeln. På så sätt känner sig barnet tryggt och fokuserar på att cykla. Här är barnet i den proximala utvecklingszonen och den vuxna är stödet, den så kallade scaffolding.

Enligt Rogoff et al. (Carlgren, 1999:62) är det viktigt inom det sociokulturella perspektivet att vara deltagande, detta gäller både elever och pedagoger. Att interagera med varandra och att genomföra praktiskt arbete är en väsentlig del i hur barnen och eleverna lär sig. Alla är medskapare i en social praktik vilket innebär att eleverna lär genom att interagera med varandra och att varje situation som uppstår kan ses som en lärandesituation.

Lave och Wenger (Carlgren, 1999:61) anser att det mest betydande och viktigaste är just lärandet genom deltagandet i en social praktik. De menar att alla elever ingår i ett sammanhang och i olika kulturer vilket barn tidigt lär sig tidigt att ta del av detta. Alltså menar de att legitimt perifert deltagande är avgörande för att elever ska kunna ingå i en social praktik. Detta innebär att i en grupp eller sammanhang måste man successivt utveckla ett medlemskap. Exempel på detta kan vara när en elev börjar i en ny klass. Eleven känner inte till vilka regler och normer som råder i den klassen och måste lära sig genom att iaktta och delta i klassen och successivt bli en kompetent deltagare. Det samma gäller språket. Eleven måste lära sig vilka regler och normer som gäller för språket för att bemästra det och på så sätt vara en deltagare i den sociala praktiken. Eftersom att elever lär sig av varandra genom att kommunicera och imitera varandra är det viktigt att läraren skapar en god lärandemiljö för att ge eleverna möjligheterna att kunna interagera med varandra (Williams, 2006:13).

Metakognition innebär förmågan att reflektera över sin egen förståelse, sitt egna lärande, tänkande och medvetenheten över hur man själv lär bäst (Dysthe 2003:37). Det gör att eleverna kan få en bättre förståelse över sitt lärande och på så sätt själva synliggöra vad man behöver hjälp med och vad man kan utveckla och på vilket sätt. Det är något som har stor betydelse för att kunna appropriera den kunskapen som man får ta del av. Med appropriering menar man det eleven tar till sig av kunskaperna och gör om dem för att de ska bli lättbegripliga för en själv och på så sätt göra kunskaperna till sina egna. Att man approprierar gör att man kan behärska de nya kunskaperna. Det här gör man med människor i sociala sammanhang och man lär tillsammans (Dysthe, 2003:44,79).

Enligt det sociokulturella perspektivet är allt lärande situerat vilket betyder att det man lär sig är beroende av kontexten och sammanhanget. Alltså behöver eleverna lära sig i ett

sammanhang som de själva begriper och som är relevant i deras erfarenhetsvärld. De behöver något som de kan relatera till för att få en bättre förståelse av lärandet. Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson (2006) menar att läraren ska se barnens olika tankesätt som en resurs och använda detta som en del av verksamheten. Eftersom eleverna lär av varandra kan detta främja elevernas medvetenhet om hur man kan få kunskaper genom olika artefakter. Det handlar om att skapa lärandesituationer där eleverna får konkreta handlingar för att på så vis utveckla de begreppen. Läraren måste därför vara engagerad, kunnig och motiverande för att genom samspel möta eleverna på deras nivå för att lära eleverna att förhålla sig till vetande och kunskap (Dahlgren et al., 2006).

Även något viktigt när man talar om det sociokulturella perspektivet är förmedlingen av lärande. Så kallad mediering. Detta är alla typer av artefakter som man tar hjälp av och tar stöd av för att mediera kunskaper (Dysthe 2003:45). Dessa artefakter används vid lärandeprocessen och de kan vara personer och olika typer av verktyg så om papper och penna likväl som digitala läromedel. Dessa artefakter som läraren använder sig av kallas inom det sociokulturella perspektivet för medierande redskap. Dessa finns för att förmedla och ge eleverna stöd vid lärandeprocesser. Alla dessa mediernade redskap har varit någons erfarenhet och approprierad kunskap som vi har fått ta del av och använder oss av. Det viktigaste medierande redskapet som vi har är just språket (Dysthe, 2003:46). Även Carlgren (1999) tar upp vikten av artefakter och hur dessa kan förlänga vår kunskap och på så sätt lära barnen och visa barnen att klara av olika situationer och problem som annars inte hade varit möjliga att klara av eller hade tagit för lång tid att lösa.

Enligt Niclas Abrahamsson (2009:189) är lärare representerar ofta för elever som har ett andra språk kanske den enda förebild och enda källa till det nya språket.

IRF-metoden är något som enligt Lindberg i Abrahamsson(2009:190) ofta används vid undervisningen av språk. IRF metoden står för Initiating-Fråga Uppföljning. Det innebär att läraren tar initiativet till dialogen och för respons av eleven och läraren följer upp den responsen. Problemet med den här metoden är att den för det mesta blir förutsägbar och tenderar att bli en slags uppvisning istället för en autentisk lärandesituation (Abrahamsson, 2009). Ett annat problem som kan uppstå med den här metoden är att elevernas delaktighet i interaktionen blir begränsad till endast responsen. Det kan göra att just den träningen som eleven behöver för att utveckla sitt språk inte sker.

Enligt studier som Inger Lindberg (1988,1996) har genomfört har elev-elev interaktionen högre möjligheter att skapa en genuin kommunikation och en mer autentisk lärandesituation än den vanliga och typiska lärare-elev interaktionen. Alltså menar Lindberg att arbete i grupp och att samarbete mellan elever kan vara något som kan fungera som en plattform i undervisningen när det finns elever med flera språk. Genom att arbeta på det här sättet kan eleverna utnyttja varandras resurser. De kan stötta varandra och lära av varandra (Abrahamsson 2009:190,191).

Attityden man har när man ska lära sig ett andra språk spelar väldigt stor roll för inläringen. Det kan rent av vara helt avgörande. Det gäller att den som ska lära sig det nya språket finner en balans där denne finner att språket är av betydelse (Abrahamsson 2009:200).

Skolinspektionen genomförde 2010 en kvalitetsgranskning i skolväsendet i Sverige. De ville ta reda på hur det stod till i skolan och lärare angående flerspråkiga elever. Syftet med rapporten var att se vilka brister det fanns i undervisningen gällande flerspråkighet hos eleverna. Deras huvudsakliga observationer var att i många fall saknar personalen kunskaper om barnens behov, erfarenheter och intressen. Det fanns även en saknad av kunskap gällande den språkliga och kunskapsmässiga nivå som barnen befinner sig i. Det är viktigt att ha

kunskaper om barnens bakgrund för att på så sätt kunna anpassa verksamheten. Den kunskap som enligt rapporten visar har för det mesta fokus på vilket språk barnet talar men ingen djupare kartläggning. Det finns ett intresse på många håll för elevernas olika kulturella bakgrunder och erfarenheter. Men det är något som egentligen inte påverkar verksamheten i förskolan och undervisningen och skolan.

I flertalet skolor utformas det för lite aktiviteter och undervisning utifrån flerspråkighet. I granskningen (Skolinspektionen, 2010:7) framkommer det även att det saknas kompetens på många håll för att kunna arbeta med språk- och kunskapsutveckling med flerspråkiga elever. Innehållet som inte ofta relateras till det eleverna känner igen saknar kontext och förståelse för många (skolinspektionen, 2010:7). Man har oklart för sig vad ämnet svenska som andra språk egentligen har för betydelse. Det finns lika uppfattningar bland lärare och skolledningarna i skolorna. Man hanterar ämnet svenska som andraspråk som en färdighetsträning som saknar sammanhang och inte blir en del av undervisningen och innehållet i det övriga innehållet i skolan. Det finns en uppfattning om svenska som andraspråk där vissa skolor ser det som något negativt eftersom de anser att det är något som kan leda till utanförskap och särskiljning. Vissa anser även att ämnet helt enkelt är onödigt. Men det finns skolor som får detta att fungera och som har ett bra och lyckad språkutvecklande arbetssätt som kan kombinera det med undervisningen (Skolinspektionen, 2010:7). Lärandet överskuggas av tryggheten som anses ska finnas i verksamheten därmed sker inte den stimulering och utmaningen som ska finnas för eleverna.

Granskningen (Skolinspektionen, 2010:7) visar att modersmålet inte har någon samverkan och samband med den övriga undervisningen utan verkar leva sitt eget liv. Både personalen och ledningen i skolorna vet och inser att modersmålet har en stor betydelse för elevernas språk- och kunskapsutveckling ändå ses inte modersmålet som något som är allas angelägenhet. Det ansvaret faller på någon annan som till exempel modersmålläraren eller ibland till och med föräldrarna. Man nämner mycket sällan resultaten och kunskapsutvecklingen av modersmålet i utvecklingssamtalen eller i elevernas individuella utvecklingsplaner. Att kunna ha en trygghet och kunskaper om sitt modersmål skapar bättre kunskaper och förutsättningar för att lära sig svenska.

Det är viktigt att man informerar föräldrarna om hur skolan arbetar och vilka mål som finns. Det är även viktigt att föräldrarna får ta del av barnens kunskapsutveckling för att på så sätt har föräldrarna större möjligheter att kunna stötta och motivera sina barn (Skolinspektionen, 2010:10,18).

Det behövs bättre kunskaper för att kunna kartlägga elevernas bakgrund angående kunskap och språk. De granskade skolorna behöver i större utsträckning intressera sig mer och informera sig om elevernas livsmiljöer och erfarenheter för att kunna ha en mer resultatrik framgång med elevernas språk- och kunskapsutveckling. Detta är något nödvändigt för att kunna utforma och planera verksamheten som anpassas efter varje elevs behov. Eftersom att det ofta saknas kunskap om elevernas erfarenheter och bakgrund när det gäller deras kunskap och språkliga nivåer saknas det oftast underlag för att utforma verksamheten och undervisningen efter barnens erfarenheter och livsvärldar (Skolinspektionen, 2010:11).

Skolinspektionens (2010:13) granskning visar att skolornas verksamhet inte påverkas mycket utav det faktum att flera av eleverna faktiskt är flerspråkiga och har en utländsk bakgrund. Det krävs att man arbetar med språkutveckling så att den genomsyrar hela verksamheten i alla skolans ämnen. Eleverna utvecklar kunskaper och språk kontinuerligt och därför behövs det att skolan ser att detta arbete inte sker enbart vid speciella lektioner och moment. I läroplanen står det vilka utgångspunkter skolan ska utgå ifrån. Undervisningen i skolan ska anpassas till varje elevs behov och förutsättningar som har utgångspunkt i elevernas tidigare erfarenheter,

kunskaper, bakgrund och språk(Skolverket, 2011:8). Detta för att främja den fortsatta kunskapsutvecklingen.

Granskningen (Skolinspektionen, 2010:16) visar att innehållet i undervisningen oftast styrs av lärarens egen tradition och även av läromedlens struktur vilket gör att det saknas sammanhang och eleverna har svårt att relatera till innehållet. Utgångspunkten för undervisningen är från svensk tradition och kultur som sällan jämförs med hur olika fenomen kan ses från olika länder i världen. Det gäller till exempel sagor, rim, ramsor och sånger. I de olika ämnen i skolan finns det redan ett förutbestämt innehåll som ska följas men man använder inte elevernas erfarenheter för att ge en mer konkret jämförelse (Skolinspektionen, 2010:16). Genom att göra så kan man få eleverna medvetna om den svenska kulturen med en kunskapsgrund utifrån deras tidigare erfarenheter. Det är intresse från lärare och övrig personal för elevernas kulturer och bakgrunder som skapar en mångkulturell miljö. Lärare och övrig personal måste sätta värde på detta och se det som en resurs i verksamheten.

Det framkommer även i Skolinspektionens (2010:21) granskning att det saknas samarbete mellan personalen i förskolan och personalen i skolan. Skolans och förskolans personal samverkar i en liten utsträckning vilket gör att barnen inte får en kontinuitet vilket gör att barnen får möta olika värderingar angående om vad kunskap och lärande är. Det saknas ett samarbete mellan förskolan, förskoleklassen och skolan. De grundutbildningar som skollädares och lärare i skolan har genomgått saknas oftast i stor omfattning utbildning för att undervisa och arbeta med flerspråkiga elever. Behovet är stort när det gäller kompetensutveckling av lärare och personal för att få en gott språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Metod, material och urval

Eftersom jag ville ta reda på vilka pedagogiska verktyg och metoder det finns har jag valt en kvalitativ undersökning genom att genomföra observationer och genom att göra intervjuer med pedagoger. Intervjuundersökningen ville jag göra främst för att få en bättre förståelse för hur pedagogerna arbetar, hur de anser att det är och hur det borde/skulle kunna vara. Jag ville ta del av deras verklighet. Jag ville observera för att få en inblick i verksamheten men också för att se hur pedagogerna och barnen samverkar. Jag kommer då att se det ur

”språkperspektivet”. På så sätt kan jag analysera och diskutera mitt material på ett mer omfattande och objektivt sätt.

När jag besökte den första skolan och gjorde observationen och sedan genomförde intervjuerna kände jag efteråt att observationen inte gav mig något som jag skulle kunna använda mig av. Därför bestämde jag mig för att i de kommande besöken enbart genomföra intervjuer.

Jag har använt mig av Göteborgs stads hemsida för att se vilka skolor som kan passa min undersökning. Jag tog kontakt med skolorna personligen. Jag ringde och pratade med rektorer och om de inte var tillgängliga skickade jag ett mail där jag presenterade mig och mitt arbete. Tanken var att jag skulle besöka tre olika skolor som ligger i olika stadsdelar och som arbetar olika med flerspråkighet. Jag fick väldigt dålig respons av rektorerna och i vissa fall hörde de aldrig av sig. Jag ansåg att tiden inte skulle räcka till för att söka ytterligare skolor där jag kunde genomföra mina fältstudier. Därför tog jag beslutet i samråd med min handledare att genomföra en fallstudie istället.

Jag kunde nu fokusera på mina observationer från ett helt annat perspektiv och jag kunde använda mig av dessa. Jag fick även se och läsa om vissa delar av litteraturen som jag hade tagit fram. Jag fick även tänka om och se allt ur ett annat perspektiv än det jag hade i början av detta arbete. När jag genomförde mina observationer var jag noga med att komma i tid för att få chansen att hälsa på alla innan aktiviteterna började. Jag anser att genom att ge eleverna möjligheten att presentera sig och kanske pratas vid lite innan blir de inte lika oroliga och nyfikna på mig. Då kan aktiviteterna genomföras på ett lugnare sätt och det blir inte för många avbrott. Jag berättade så noggrant jag kunde för eleverna vad min avsikt var och vad det var jag skulle göra med det jag observerade. De fick precis innan samlingen skulle starta ställa de frågor de vill till mig angående min visit. Jag var noga med att ha allt förberett innan så att jag inte skulle störa med att ta fram papper och penna ur väskan. Jag hade hela tiden i tankarna att störa deras rutiner så lite så möjligt.

När jag skulle genomföra intervjuerna sa jag till pedagogerna att det bästa vore att vi satt på en enskild plats där vi kunde stänga dörren. För att inte störas av andra och kunna prata i lugn och ro. Jag såg till att småprata på väg till rummet där intervjun skulle ägs rum. Det för att pedagogerna skulle känna sig tryggare och se att det inte var en prestation utvärdering utan mer som ett samtal. Jag berättade lite om mig själv och vad jag har gjort under utbildningen. Intervjuerna genomfördes med en respondent i taget.

Under hela processen förde jag loggbok. Det för att få ner alla tankar och funderingar som jag kunde ta till vara vid senare tillfälle.

Jag har sökt litteratur och tidigare forskning via internet och bibliotek, där jag även har tagit hjälp av personalen som arbetar där. Jag bearbetade materialet jag hade genom att alltid uppmärksamma mina frågeställningar och utgå från dem.

Fallstudie

Med fallstudie innebär det att man tar ett fenomen eller en kontext och undersöker det mer djupt och konkret (Esaïasson et al., 2012:121). Man utgår från ny forskning eller tidigare forskning för att analysera. I det här fallet undersökte jag endast en skola med två förskoleklasser. Med hjälp av tidigare forskning analyserar jag mitt resultat.

Tillförlitlighet

Validitet innebär att överensstämmelsen mellan den teoretiska definitionen och den operationella indikatorn är god. Validitet är alltså giltigheten i det man har för avsikt att undersöka (Esaïasson et al., 2012:61,63). För att uppnå bra validitet måste man ha en bra

överensstämmelse med det man säger att man undersöker. I min uppsats avser jag att undersöka var forskningen står angående flerspråkighet i förskoleklassen, vilka strategier pedagogerna rekommenderas använda sig av, vilken syn som präglar undervisningen och vilken hjälp det finns att tillgå. Jag anser att det jag från början hade för avsikt att undersöka inte gav resultat eftersom jag fick problem med fältstudierna. Detta skulle leda till att validiteten i min undersökning inte skulle vara tillräcklig hög. Därmed fick jag ändra min frågeställning för att kunna få en bättre validitet. Efter ändringen så anser jag att jag kunde ge en mycket bättre bild av det jag ville undersöka. Reliabilitet innebär de metoder som jag har använt mig av för att få det resultat som jag har fått (Stukát, 2005). Eftersom jag fick ändra tankesätt och perspektiv fick jag även ändra på metoderna jag skulle använda. Hade jag haft mer tid skulle jag ha insisterat mer på rektorerna för att få intervjua fler pedagoger. Min inställning ändrades under arbetets gång. Från att ha varit väldigt optimistisk och positiv inställd på att skolorna skulle ställa upp för intervjuer. Till att ha en mer arg och pessimistisk inställning när jag fick så dåligt respons av skolornas rektorer. Detta förändras efterhand när jag blev mer säker på hur mitt arbete skulle läggas upp och såg att jag gjorde framsteg med min undersökning. Jag började se resultat och det gjorde att min inställning blev mer positiv igen. Jag tror att det påverkade mitt resultat och inställning till hur man genomför fältstudier.

Jag har endast utgått från det sociokulturella perspektivet vilken kan göra att min uppsats ses som enspårig. Men jag tror att det skulle innebära mer förvirring om jag hade flera olika perspektiv att utgå ifrån. Samtidigt så skulle en jämförande uppsats med olika perspektiv och teorier göra att uppsatsen fick en större validitet. Jag hade som avsikt att jämföra flera förskoleklassers pedagoger men fick utnyttja det material jag fick fram. Uppsatsen hade fått en helt annan karaktär om min plan hade fullbordats. Jag tror att en jämförande uppsats mellan olika syn på pedagogik skulle ge ett större omfång för förståelsen.

Etik

Jag har informerat respondenterna innan jag genomförde intervjuerna och observationerna att deltagandet är frivilligt och att respondenterna har rätt till att avbryta sin medverkan om så önskas vilket står i de forskningsetiska principer som skrivna av vetenskapsrådet. Jag har även informerat om att jag inte kommer att intervjua barn, filma eller ta bilder. Jag kommer inte att nämna skolans namn eller stadsdel. Jag sa till respondenterna att de kommer att vara anonyma i min uppsats. Det är upp till varje deltagare att avgöra hur länge och på vilka villkor de vill delta i undersökningen (Vetenskapsrådet 2013:7–12). Pedagogerna kommer i fortsättningen att benämnas P1 och P2.

Avgränsningar

Inom fenomenet flerspråkighet finns det väldigt mycket som man skulle kunna ta upp och det finns en bredd av åldrar och skolformer. Det finns även många olika perspektiv som man kan se flerspråkighet ifrån. Jag har valt att rikta min uppmärksamhet mot förskoleklassen. Eftersom att det inte finns så mycket forskning, studier och material som riktar sig enbart mot förskoleklassen har jag valt att tolka skolans läroplan Lgr11 och tidigare forskning ur förskoleklassens perspektiv. Med det menar jag att jag har använt det som passar mest åldersmässigt. Jag har riktat min uppmärksamhet enbart på kunskaperna och tidigare forskning och studier som finns om olika arbetsätt och vad teorierna säger om flerspråkighet.

Resultatredovisning

I det här avsnittet kommer jag att presentera mitt resultat där jag kommer att börja med observationerna följt av en analys. Efter det kommer jag att presentera intervjuerna genom att ha olika kategorier där jag citerar pedagogerna. Varje kategori kommer att innehålla citat från pedagogerna med kommentarer och kommer att avslutas med en analys.

Observation

Det är en förskoleklass i Göteborg stad. I klassen finns det 15 barn men vid min observation fanns det endast tolv barn och två pedagoger. Det var en måndagmorgon. När jag gick in i hallen för att ta av mig ytterkläderna kände jag en massa blickar vändas mot mig, jag var ju den obekanta. Jag blev väldigt väl bemött av personalen och det gjorde att jag kunde slappna av och jag kände mig välkommen.

Klassrummet var, utan att det var markerat, indelat i tre delar. En del som användes för samling med en rund matta framför whiteboardtavlan, en del med bord och stolar där barnen

arbetade och en del där det fanns en soffa med tillgång till böcker. Allt som fanns i klassrummet var i barnens höjd. Barnen hade allt tillgängligt, även bilder, texter och kalender var i barnens höjd. Men jag kan inte se någonstans i klassrummet att detta är en klass med flerspråkiga barn.

Dagen började med samlingen. Jag satt med en liten stund för att presentera mig och berätta vad det var jag skulle göra. De fick ställa frågor till mig om vad de ville och sedan satte jag mig en bit ifrån så att jag kunde se alla barnen och pedagogen som höll i samlingen men samtidigt så att jag inte var i vägen eller störde på något sätt.

Pedagogen börjar samlingen med att hälsa på alla barnen. Hon frågar barnen vilka som är borta och hur många de är idag och hur många de ska vara när alla är i skolan. Barnen räcker upp handen och pratar när det är deras tur. Alla barn som vill säga något får chansen att tala. Pedagogen talar väldigt lugnt och tydligt. Sedan sjunger de en sång. När de är klara med sången ställer pedagogen frågor till barnen om sången. Sången har mycket rim så samtalet handlar om rim. Barnen får alla chansen att rimma på ett ord som pedagogen säger. Sedan får barnen som vill prova med ett eget ord och rimma på det. De säger ytterligare några ramsor med rim och talar om dessa efteråt.

Allt går väldigt lugnt och stilla till. Med det menar jag att man inte märker någon stress från pedagogen och att hon inte skyndar igenom samtalen, utan ger barnen chansen att tala. Det finns även tystnader. Hon stressar inte över att ett barn är tyst lite längre utan ger barnet chansen att tänka.

Det verkar, genom det jag hör, som att de flesta av barnen talar svenska. Samlingen fortgår med mycket samtal. Frågor-svar-frågor-svar. Varje måndag får barnen berätta om sin helg. Alla barnen är delaktiga och lyssnar på vad klasskamraten har att säga. Pedagogen fångar upp barnens intresse och det barnet berättar och återkopplar det till något som finns i skolan för att alla de andra ska få en chans att föreställa sig vad som barnet berättar.

Jag blir väldigt förvånad över att samlingen är så lång. Den pågår cirka 30 minuter. Pedagogen är verkligen lugn och det gör att barnen blir lugna.

Efter samlingen började svenskalektionen. Här förklarade pedagogen för barnen att hon skulle läsa en saga, men att hon endast skulle visa framsida och sedan skulle hon läsa sagan utan att visa bilderna. Barnen blev fundersamma och ett barn räckte upp handen och frågade varför de skulle göra så och hur skulle de kunna se bilderna. Pedagogen berättade att efter att hon hade läst saga skulle de gå till sina platser (vid borden) och måla de bilder som de fick i huvudet och de som ville fick skriva ord som de kom ihåg från sagan eller som de tyckte passade deras bilder. Pedagogen sa till barnen ” du skapar bilderna själv, i ditt huvud”.

När pedagogen läser sagan verkar det som om de flesta av barnen förstår. De sitter tysta och lyssnar och är väldigt koncentrerade. När sagan är slut säger pedagogen till barnen att gå till sina platser och sätta sig och måla sina bilder. Pedagogen går runt vid de olika borde och hjälper barnen. Hon ber dem även att berätta sagan för henne. Förvånansvärt kommer de flesta av barnen ihåg sagan. Men samtidigt är det som om hon frågar ut barnen med mer, kanske ledande, och stängda frågor. Många av barnen kan skriva enstaka ord och med hjälp av pedagogen skriver de ner orden som de tyckte var viktiga att komma ihåg från sagan.

Även vid detta moment går allt väldigt lugnt till. Pedagogen låter barnen ta sin tid och låter dem berätta om sina bilder och låter dem fråga henne om hjälp men även låter barnen fråga varandra.

Analys – observationer

Enligt Skolinspektionens granskning (2010:11) ska hela verksamheten genomsyras av ett språkutvecklande arbetssätt. Genom att inte visa någonstans att det är en klass med flerspråkighet kan inte barnen själva relatera till att det finns flera språk representerade i klassen. När jag gick in i klassrummet fanns det inga tecken på att det var en flerspråkig klass. Genom att ha en bättre bakgrund och ta reda på mer om barnens livsmiljöer och erfarenheter skulle klassrummet kunna ha haft ett annat sätt att hänga och sätta upp bilder, planscher och motiv på väggarna. På så sätt skulle det kunna motivera barnen och inspirera eftersom att barn lär sig nya saker hela tiden och språk och kunskaper utvecklas ständigt (Skolinspektionen, 2010:13). Det kan ta upp till fem år innan elever med ett andraspråk kan utveckla den typen av andraspråksfärdigheter som krävs i skolan även om miljön och undervisningen är anpassad till det (Lindberg, 2002). Därför är det om än viktigare att redan i förskoleklassen börja utveckla och anpassa undervisningen och miljön för att ha en god språkutveckling.

De yngre barnen har inte lika stora krav på sig som de äldre barnen i skolan (Lindberg, 2002) men i förskoleklassen ser det ut som att man försöker ställa vissa krav. Det visar pedagogen genom att fråga barnen om antalet barn i samlingsen för att få barnen att tänka matematiskt. Men samtidigt vill pedagogen få barnen att tala det genom att låta alla barn som vill tala få möjlighet till det. Det är viktigt att eleverna får höra och lyssna på språket och får ta del av varandras erfarenheter.

Enligt Dysthe (2003:46) är språket det viktigaste medierande redskap som vi har. Det är genom samspel med varandra som man lär och läraren kan skapa lärandesituationer genom att ta vara på elevernas intresse. Att delta i aktiviteter som genomförs i verksamheten är viktigt del i hur barn lär sig. Det gäller även att pedagogen är aktiv i lärandesituationerna för att barnen ska bli uppmuntrade att delta i samlingsen. Alla är medskapare i en social praktik menar Carlgren (1999:61) där det är viktigt att pedagogen tar till vara alla barnens intresse.

Det gäller för pedagogen att se att varje barns olikheter och olika tankesätt som en resurs för lärandet. Därför bör pedagogen använda elevernas olikheter i verksamheten i varje ämne och inte enbart vid vissa tillfällen. För att eleverna ska få konkreta handlingar skapar pedagogen genom samlingsen en lärandesituation som är bekant för barnen och som de känner igen. Att samtala om elevernas hemmiljöer och erfarenheter skapas en lärandemiljö som får ett bekant sammanhang för eleverna och som de kan relatera till. Genom att de får lyssna på varandras tankar, funderingar och åsikter får eleverna en bättre förståelse för varandra. Det står i läroplanen att läraren ska arbeta för att stärka elevernas vilja att lära och få eleverna att ha tillit till den egna förmågan (Skolverket, 2011:14). Läraren ska möta eleverna på deras nivå för att på så sätt lära eleverna att förhålla sig till kunskap och vetande (Dahlgren et al., 2006). Genom låta barnen själva skapa sig en bild och en förståelse för sagan ger pedagogen eleverna möjligheten att reflektera över sitt eget lärande. Eleverna får själva tolka sagans innehåll och själva skapa sig inre bilder. Metakognitionen utvecklas och eleverna kan på så sätt få en bättre förståelse för sitt eget lärande (Dysthe, 2003:37).

Samtidigt som pedagogen uppmanar eleverna att tänka själva frågar hon ut vissa barn om sagan. Det gör att eleverna inte får möjligheten att tänka själva, för det verkar som om att vissa frågor inte får respons eller finnas flera svar. IRF-metoden har sina fördelar för pedagogen kan rikta sig direkt till en elev och på så sätt få möjlighet att veta om eleven har förstått sagan och uppgiften. Men den här metoden kan även skapa problem för eleven får inte chansen att utveckla sitt tänkande. Det är pedagogen som tar initiativet till samtalet men elevens delaktighet blir begränsad till att endast svara på pedagogens frågor (Abrahamsson, 2009:190).

Bättre lärandesituation var det då eleverna fick sitta vid sina bord och arbeta med uppgiften. På uppmaning av pedagogen skulle de hjälpa varandra. Genom elev-elev interaktion skapas det mer autentiska situationer och eleverna kan på så sätt lära sig mer i den situationen. Något som Lindberg (1988,1996) i Abrahamssons studie (2009:190) anser vara något som borde finnas som plattform för undervisningen där det finns barn med flera språk är just att arbeta i grupp.

Enligt Skolinspektionens granskning (2010:7) så har elever svårt att relatera till innehållet i undervisningen. Dels för att utgångspunkten i innehållet är ur svensk tradition och kultur och dels för att undervisningen i många fall styrs av lärarens egen tradition och struktur. Dessutom jämför man sällan innehållet i undervisningen med hur olika fenomen uppfattas och kan se ur olika perspektiv från olika delar av världen (Skolinspektionen, 2010:16). Pedagogen borde ha haft en mer öppen diskussion med eleverna gemensamt för att låta varje elev få möjligheten att ge uttryck åt sina tolkningar för att på så sätt låta de andra få ta del av dessa.

Intervjuer och analys

Metoder och verktyg

När det gäller vilka metoder och verktyg som används i verksamheten berättar pedagogerna vilka verktyg och hur de arbetar men det känns som om det bara är ytliga saker som inte har större innebörd. Endast P1 berättar vilka metoder som hon tycker om att använda. Medan P2 berättar mer om vilka faktiska verktyg de använder. P1 verkar inte övertygande för vad forskningen säger angående denna fråga.

P1: Jag tycker mycket om att jobba med handdockor... använder kreativa verktyg... målar, dockteater, fingerdockor man kan ju sjunga, och göra drama, om man läser en berättelse kanske barn har svårt att återberätta den, kanske återberätta den med kroppen liksom. Vad var det som hände? Det kom en drake, man visar med kroppen.

Vidare berättar P1 att hon använder sig av rim och ramsor för att stimulera språket och vissa delar av Bornholmsmodellen. Detta för att hon har hört att det är en del av processen för att börja läsa och skriva. P2 talar om mer konkreta metoder som de använder. Som till exempel att de regelbundet arbetar med bokstäver, sagor och att återberätta. Ingen av pedagogerna går djupare in i vilka metoder och vilka teorier som används vid undervisningen. De säger inte heller att de tar hjälp av modersmåls lärare eller att de använder elevernas modersmål till hjälp. P2 uttryckte att när de har genomgång av bokstäverna och ljudar så jämför de aldrig med elevernas modermol för att de (pedagogerna) kan inte lära sig så många språk. Pedagogerna ser varandra som mer kompetenta och mer kunniga när det gäller flerspråkighet men verkar inte se sig själva ha kunskaper.

P2: Mina kollegor de har så mycket praktik och erfarenhet av flerspråkighet att de har många rutiner men det är mer med avsikt. Det är inte bara av en slump att vi arbetar med språket det är nog ganska medvetet.

De säger att de uppmuntrar eleverna att använda sig av kroppsspråket och att beskriva orden när de inte kan det svenska ordet. Därför anser de att det är viktigt att under samlingen och vid andra aktiviteter lära barnen att berätta och återberätta till exempel sagor, det för att ge eleverna så många ord i svenska språket så möjligt.

Något viktigt som endast hördes sägas en gång var av P2.

Samtidigt visar vi barnen att vi uppskattar att de har ett språk till som vi kan använda.

Analays – Metod och verktyg

Målen som finns i Lgr 11 (Skolverket 2011:13–14) är bland annat att eleverna ska kunna använda språket i tal och skrift på ett nyanserat och rikt sätt, för att kunna samspele med olikheter som människor och samhället har. Läraren ska ta hänsyn till elevernas olikheter och behov för att stärka elevernas tillit till den egna förmåga och viljan att vilja lära. Syftet med ha modersmål är ju att ge eleverna möjligheten att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. På så vis kan eleverna utveckla en jämförande förståelse för olika kulturer och språk (Skolverket 2011:87). Enligt Rogoff et al. (Carlgren. 1999:62) är det viktigt när man utgår från det sociokulturella perspektivet att vara deltagande. Det gäller att både elever och pedagoger är aktiva under de olika aktiviteterna och moment genom att interagera med varandra och att genomföra praktiskt arbete har en stor betydelse för eleverna lär sig.

Eftersom att man ser att alla är medskapare i en social praktik innebär det att eleverna lär genom att interagera med varandra och att man ska se att varje situation som uppstår är en lärandesituation. Även något viktigt när man ser det ur det sociokulturella perspektivet är förmedlingen av lärande, så kallad mediering. Detta är alla typer av artefakter som man tar hjälp av och tar stöd av för att mediera kunskaper. Dessa artefakter används vid lärandeprocessen (Dysthe, 2003:45).

Skola och hem

Pedagogerna pratar om att i början av terminen så har man samtal med föräldrarna och då samtalar man om elevernas bakgrund. De nämner också att ibland kan det vara problematiskt med att föräldrarna inte kan så mycket svenska och att det lätt kan bli missförstånd.

P1... man har ju alltid inskolningssamtal, och det är mycket att lära känna barnet och familjen och jag brukar alltid ställa frågan vad man pratar för språk hemma...

De nämner att under samtalet så upplyser de föräldrarna att det finns modersmålsundervisning från årskurs 1. Att det är en förmån som finns och att man borde utnyttja den. De säger att modersmålsundervisning är viktigt för det går hand i hand för hur man lär sig svenska. Endast en nämner att det är något som forskningen konstaterar.

P1... så att de vet om det och att det är viktigt och det är en förmån att få läsa det för utvecklar man modersmål så gör ju det att, alltså det går ju hand i hand med svenskan.

P2: Studier och undersökningar som finns säger ju att barn som känner sig säkrare på sitt modersmål lär sig bättre, i det här fallet svenska

Analys – Skola och hem

Skolans uppdrag är att den ska vara ett stöd för familjerna i barnens fostran och utveckling. Därför är samarbetet och kommunikationen mellan skolan och hemmet oerhört viktigt (Skolverket 2011:9). Skolan ska ge goda möjligheter till samtal, läsa och skriva, då språk, lärande och identitetsutveckling är nära associerade. Attityden man har när man ska lära sig ett

andra språk spela väldigt stor roll för inläringen. Det kan rent av vara helt avgörande. Detta gäller även för föräldrarna därför ska man ha en god kontakt mellan hemmet och skolan. Det gäller att den som ska lära sig det nya språket finner en balans där denne finner att språket är av betydelse (Abrahamsson, 2009:200).

Man nämner mycket sällan resultaten och kunskapsutvecklingen av modersmålet i utvecklingssamtalen eller i elevernas individuella utvecklingsplaner. Pedagogerna är medvetna om att modersmålet är viktigt. Att kunna ha en trygghet och kunskaper om sitt modersmål skapar bättre kunskaper och förutsättningar för att lära sig svenska (Skolinspektionen, 2010:7). Det är viktigt att man informerar föräldrarna om hur skolan arbetar och vilka mål som finns. Det kanske inte räcker med att bara informera om vid terminstarten utan det kanske måste vara något som man ska påminna föräldrarna om det vid olika tillfällen. Det är även viktigt att föräldrarna får ta del av barnens kunskapsutveckling. På så sätt har föräldrarna större möjligheter att kunna stötta och motivera sina barn (Skolinspektionen 2010:10,18).

Flerspråkighet och lärarutbildning

Pedagogerna känner att det inte finns tid eller resurser till att kunna uppdatera sig. De anser att de inte har koll på vad forskningen säger om flerspråkighet i dagsläget. De tror, har hört eller någon sa. En av pedagogerna har genomgått lärarutbildningen i Sverige och en i Tyskland. Den som har den svenska utbildningen anser att om hon inte hade haft svenska som andraspråk som inriktning hade hon inte haft tillräckligt med kunskap och kompetens för att arbeta med flerspråkiga elever. Hon säger att man inte fick så mycket genom utbildningen av flerspråkighet.

P2: ... om man bortser från den svenska som andraspråk som jag har så var det inte så mycket flerspråkighet. Jag läste läs- och skrivinläring och på VFU man läste väl nån sån där liksom om kultur med det var inte så jättemycket.

Den pedagogen som var utbildad i Tyskland ansåg att hon inte hade fått någon utbildning för att arbeta med flerspråkighet fast hennes inriktning är tyska och franska. Hon var utbildad lärare för årskurserna 1-9. men i Sverige hade hon endast arbetet med förskoleklassen. Hon har teori i hur man lär ut språk och sa att det var viktigare för vuxna att lära sig skriv- och läsreglerna än vad det var för de yngre eleverna.

Analys- Flerspråkighet och lärarutbildning

I flertalet skolor utformas det för lite aktiviteter och undervisning utifrån flerspråkighet. I granskningen (Skolinspektionen 2010:7) framkommer det även att det saknas kompetens på många håll för att kunna arbeta med språk- och kunskapsutveckling med flerspråkiga elever. Det finns ett intresse på många håll för elevernas olika kulturella bakgrunder och erfarenheter. Men det är något som egentligen inte påverkar verksamheten i förskolan och undervisningen och skolan (Skolinspektionen 2010:7). En studie av Marie Carlson (2009:42) som gjordes i lärarutbildningar i Sverige visar att det inte finns så mycket kunskaper egentligen om flerspråkighet. Något som kanske redan i lärarutbildningen måste lyftas fram. För att studenterna ska få erfarenhet och bli mer bekanta med hur man ska arbeta med flerspråkiga elever behövs mer kontakt med föräldrar och mer praktik. Det ska inte vara endast för de som väljer en inriktning som handlar om kultur och språk utan att det ska ingå i utbildningen. Ofta

inom utbildningen anknyter man och refererar till de kulturella aspekterna när man talar om språket och mångfald. Men ofta ser man att kultur tillskrivs företrädesvis ”de andra” och det är inget som generellt omtalas i förhållande till ”oss svenskar”. I utbildningen menar Carlson(2009:42) att det är det svenska språket som anses vara normen, något som är självklart. Men så är inte fallet ute i skolorna.

En myt som framkommer ofta är att ju yngre ett barn är desto snabbare lär man sig men forskningen visar att det egentligen är att äldre barn och vuxna lär sig fortare. Fördelen är att de har kommit längre i sin kognitiva utveckling och på så sätt kan de dra nytta av undervisningen på ett helt annat sätt. Det kan verka som om de yngre barn lär sig fortare då de inte ställs inför lika stora krav och utmaningar som äldre barn och vuxna (Lindberg, 2002). De äldre barnen får större krav då de förväntas hänga med i undervisningen och förstå innehållet i läromedlen. Därför är det egentligen fel av P2 att påstå att det inte är lika viktigt för eleverna i förskoleklassen att lära sig läs- och skrivreglerna.

Hinder och stöd

Endast en pedagog sa något om stödet de får från skolledningen. Hon kände att hela skolan präglades av att arbeta med språk och att det var något den skolan byggde på, mångfald och flerspråkighet. En dag om året har de en dag då en kultur eller nationalitet får presentera sitt ursprung för hela skolans elever och familj, släkt och vänner. Det tyckte pedagogerna var ett sätt från skolans sida att visa för eleverna att man uppskattade deras härkomst. På så sätt kan eleverna känna sig stolta över sitt ursprung. Något hon anser vara viktigt i processen för att lära sig ett nytt språk.

P1... att man lyfter upp ursprungskulturer, att det blir något man är stolt över. och är du stolt över dig själv, det handlar om identitet och språk. Språk handlar om identitet så på så sätt känner jag att man får ett stöd från hela skolan...

Hinder som finns är tiden och resurser. Det finns helt enkelt inte tid för att planera så som man skulle vilja. Pedagogerna ser att det inte finns den tiden att samlas som arbetslag och gå igenom material för att kunna anpassa och utveckla verksamheten. En pedagog nämnde att temaarbete hade varit bra att kunna genomföra i verksamheten och ha tillräckligt med material för att kunna vara förberedda, för att på det sättet kunna låta eleverna vara med och få möjligheter att bestämma och påverka inom vissa ramar. De känner att man måste planera mycket och att det blir mycket stress.

Analys- Hinder och stöd

De grundutbildningar som skolledningar och lärare i skolan har genomgått saknar oftast i stor omfattning utbildning för att undervisa och arbeta med flerspråkiga elever. Behovet är stort när det gäller kompetensutveckling av lärare och personal för att få en god språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (Skolinspektionen 2010:21). Det fanns enligt Skolinspektionen (2010) även en avsaknad av kunskap gällande den språkliga och kunskapsmässiga nivå som barnen befinner sig i. det är viktigt att ha kunskaper om barnens bakgrund för att på så sätt kunna anpassa verksamheten, den kunskap som enligt rapporten visar har för det mesta fokus på vilket språk barnet talar men ingen djupare kartläggning (Skolinspektionen 2010:11).

Förändringsförslag

Förslag till förändringar finns det alltid gott om men dessa pedagoger ger verkligen genomförbara och realistiska alternativ till förändring i deras verksamhet. Tiden är den som är det stora problemet kombinerat med stora barngrupper. Även resurser gör att man är begränsad i fråga om hjälpmedel, undervisningsmaterial och lokaler. Att arbeta i mindre grupper med de elever som behöver extra stöd och göra det oftare gör att de får en känsla av kontinuitet och relevans. Man har inte tid med att förbereda eleverna med de förkunskaper som ibland behövs när man ska göra en aktivitet. Till exempel om de ska se en teater. Att man förbereder dem genom att läsa sagan, prata om och se de nya orden. Ha tid för att kunna informera sig mer om elevernas bakgrund och erfarenheter.

P1: Jag har ju svenska som andraspråk som mitt huvudämne då kan det vara kul om kan kanske hinna göra performansanalyser och sådana grejer men det hinner man inte.

De önskar mer material som är anpassat till eleverna och som är mer tillgängligt för eleverna, inte bara undervisningsmaterial utan även sådant som de (eleverna) själva kan ta fram och använda när de har till exempel fri lek. Där kan de tillsammans lära av varandra

P2: Och de lär mer av varandra och kanske till och med mer än vad vi vuxna kan lära dem. Barn lär sig ofta inom lek och genom att härma och hjälpa varandra.

Analys - Förändringsförslag

Lave och Wenger (Carlgren 1999:61) anser att det mest betydande och viktigaste är just lärandet genom deltagandet i en social praktik. De menar att alla elever ingår i ett sammanhang och i olika kulturer vilket barn tidigt lär sig ta del av. Mindre grupper skulle göra att eleverna får fler möjligheter till att arbeta tillsammans och se varandra på ett helt annat sätt. Eftersom elever lär sig av varandra genom att kommunicera och imitera varandra är det viktigt att läraren skapar en god lärandemiljö för att ge eleverna möjligheterna att kunna interagera med varandra (Williams, 2006). Det finns många studier som fasthåller vikten av att elever ska få möjligheten att arbeta i mindre grupper. Till exempel har Inger Lindberg (1988,1996) genomfört studier som visar att elev-elev interaktionen har högre möjligheter att skapa en genuin kommunikation och en mer autentisk lärandesituation än den vanliga och typiska lärare-elev interaktionen. Alltså menar Lindberg att arbete i grupp och att samarbete mellan elever kan vara något som kan fungera som en plattform i undervisningen när det finns elever med flera språk. Genom att arbeta på det här sättet kan eleverna utnyttja varandras resurser. De kan stötta varandra och lära av varandra.

Slutdiskussion

Syftet med mitt arbete var att lyfta fram flerspråkigheten i förskoleklassen. Jag ville även med detta arbete se vad forskningen sa om detta fenomen som har blivit en så stor del av dagens undervisning. Jag har fått en inblick både det som pågår i verksamheten och hur pedagoger tänker angående flerspråkighet. Forskningen och litteraturen har hjälpt mig att tolka mina observationer och intervjuer. Det har påverkat min syn på hur teorin är och hur verkligheten ute i verksamheterna egentligen ser ut. Men eftersom att jag endast genomförde mina fältstudier i en skola är det inget som jag anser kan generalisera utan jag kan genom mina resultat endast se hur det ligger till i den skolan. Litteraturen och teorin har varit ett komplement för att ge en större förståelse för att förstå tolkningarna.

Jag har under arbetets gång haft mina frågeställningar i bakhuvudet. Det finns ny forskning om flerspråkighet och kännedomen om forskning finns bland pedagoger. Men det verkar vara en resursfråga. Vilken tillgång pedagogerna har till den och på vilket sätt skolläringens samverkar med sina pedagoger för att den ska komma fram kan vara ett problem. Flerspråkighet är inget nytt i Sverige det är något som alltid har funnits men det är nu som man blir mer uppmärksam än vad man tidigare var. Samhället vi lever i är inte det samma som vi levde i för 35-40 år sedan. Gränserna har förändrats och tillgängligheten för att flytta har blivit bättre. Man kan resa mer i dag än förr och man kan uppleva mer av världen. Det gör att eleverna behöver mer kunskaper om andra kulturer och språk. Dessutom gör alla konflikter som råder i världen idag gör att människor flyttar mer mellan gränserna. Alla flyttar inte frivilligt. Därför krävs det mer kunskaper av pedagoger och skolan för att kunna hantera dessa elevers livserfarenheter och hemmiljöer. Alla vill inte glömma bort sin kultur och sitt språk utan vill överföra dessa till sina barn.

Något som saknas är mer kunskaper om flerspråkighet. Det är därför myterna som finns gör så stor påverkan och har betydelse för synsättet.

När man observerar en situation så utgår man från sina egna tolkningar och syn på det man ser. När jag började med mina observationer hade jag ett synsätt som gjorde att jag kände att jag inte behövde ha med observationerna i uppsatsen. Senare när jag ändrade syfte och frågeställning och tittade igenom mina anteckningar märkte jag att observationerna var mer användbara än vad jag hade trott. Eftersom att jag innan hade pratat med rektorn och pedagogerna om vad det var jag skulle undersöka vet jag inte ifall det påverkade pedagogens sätt att vara under tiden som jag observerade. Den inställningen man har när man ska göra en observation kan påverka resultatet som man får.

Det som var mest förvånansvärt var att pedagogen verkligen tog sin tid och inte stressade igenom de olika momenten. Genom att ge eleverna tiden att tänka och få delta i samlingen aktivt gav hon eleverna att möjligheten till att utveckla förståelse för individen och för varandra. Det är språket som är det viktigaste medierande verktyget enligt det sociokulturella perspektivet. Under min utbildning har jag haft VFU (verksamhetsbelagd utbildning) där jag har fått uppleva stressen i en samling under en svensk lektion. Fast man är medveten om att språket är viktigt så tar man inte alltid sig den tiden som behövs för att kunna ge eleverna chansen att komma till tals. Allt ska ske i en sådan takt så att man hinner med.

Barn lär sig i sociala sammanhang. De imiterar och approprierar kunskaper och omvandlar den kunskapen till sin egen. När eleverna hör varandra berätta om sina livserfarenheter och hemmiljöer kan de relatera till det och lärandet blir mer konkret för dem. Enligt det sociokulturella perspektivet är allt lärande situerat vilket betyder att vad man lär sig beroende på kontexten och sammanhanget är det man lär sig. Alltså behöver eleverna lära sig i ett sammanhang som de själva begriper och är relevant i deras erfarenhetsvärld. De behöver

något som de kan relatera till för att få en bättre förståelse av lärandet (Dahlgren et al., 2006). Det kan man få om man har tiden för att planera. Pedagogerna i intervjuerna ansåg att det finns för lite tid för planering. Jag tror att man skulle kunna arbeta mer med temaarbete. Genom att kunna planera kan man göra fler studiebesök och göra fler utflykter. Allt lärande behöver inte vara formellt utan informellt lärande kan ske oavsett platsen. Det gäller att skapa lärandesituationer. Att gå utanför skolans gränser kan bli svårt om barngrupperna är så stora. Logistiken blir mer krävande.

Språk och kunskap utvecklas och det sker ett lärande hela tiden. Därför är det viktigt för pedagogen att sätta allt i ett sammanhang som är bekant för eleverna. Dessutom är det viktigt med så kallade öppna frågor. När pedagogen ställer för stängda frågor får inte eleverna chansen att utveckla sina tankar. Det kan även bli så att eleverna tror att pedagogen förväntar sig vissa svar.

Under samlingen pågår det mycket samtal mellan pedagogen och eleverna och mellan eleverna. Man samtalar om sången och om vad man har gjort under helgen. Det är något som hon (P1) under intervjun påpekar att hon har som mål, att få eleverna att våga prata.

Under intervjuerna framkom det att de arbetar mycket med återberätta och att prata. Det är något som jag kunde bekräfta genom mina observationer. Ibland kan det hända att respondenten svara på frågorna med svarade som de önskade var sättet de arbetade på. Men jag anser att man måste vara medveten om sina arbetssätt för att kunna utveckla verksamheten.

Att utmana eleverna genom att inte visa bilderna under tiden pedagogen läser sagan verkar vara ett sätt att försöka utveckla elevernas kreativitet och fantasi, samtidigt som pedagogen utmanar elevernas närmaste utvecklingzon (Dysthe, 2003:82). De använder olika material och metoder för att försöka nå ut till så många barn så möjligt. Olika förutsättningar och olika behov gör att det finns olika vägar för att nå målen. Därför innebär en likvärdig utbildning att undervisningen utformas olika och att skolans resurser fördelas olika. Skolan har som ansvar att hjälpa elever som har olika svårigheter att nå målen.

Pedagog P1 är medveten om att det finns en mångfald i klassrummet men verkar egentligen inte veta vad det är hon vill göra med det egentligen. Pedagog P2 verkar även hon medveten om mångfalden i klassrummet men att fokus ligger endast vid språket. Precis som Skolinspektionens granskning (2010:7) visar att det förekommer en allmän medvetenhet om elevernas olika bakgrund och även ett intresse men att det inte påverkar verksamheten mycket. Man använder inte elevernas olikheter som en resurs. Pedagogerna borde i det här fallet se mångfalden som en resurs som de kan utnyttja i sina verksamheter.

Båda pedagogerna påpekade och menade att eleverna lär av varandra och jag kunde genom min observation se att under samlingen och under svenska uppgiften att det är ett tankesätt som existerar. Men att tänka på något, genomföra något på rutin och att genomföra något medvetet är skilda saker. Man måste låta arbetssättet genomsyra hela verksamheten och inte låsa sig fast vid enstaka aktiviteter, lektioner eller situationer.

Under arbetets gång har jag fått ta del om många olika teorier, studier och granskningar. Många myter har nu blivit bekräftade och nekade. Jag har fått en helt annan syn på flerspråkighet och skolans arbetssätt. Jag har insett att flerspråkiga elever egentligen får utstå ignoransen som finns. Mer kunskap och mer erfarenheter skulle skapa mer kontinuitet i utbildningen redan från förskolan, att tro att barn genom att lära sig ett eller flera språk till präglar tankesättet om språk.

Att ha en uppfattning om att man inte har tillräckligt med utrymme eller att ett språk ersätter ett annat skapar konflikter mellan hem och skola. Genom att se på additiv och subtraktiv tvåspråkighet som ett hinder blir det svårt för pedagogerna att skapa anpassade lärandemiljöer. Enligt Lindberg(2002) betyder additiv tvåspråkighet att man lär sig andraspråket parallellt med förstaspråket. Om det är så att man skapar en bättre samverkan mellan svenska och modersmålet och låter dessa utvecklas parallellt med varandra finns det bättre förutsättningar för eleverna. Jag tror att detta är något som man måste ha samarbete kring inte bara med modersmålsundervisningen utan även med föräldrarna och hemmet. Flera tror man kan förlora sitt modersmål genom att lära sig ett nytt språk och kanske inte tar språkundervisningen på allvar. Det gäller att informera rätt och konkret till föräldrarna. Därför behövs det mer utbildning och kunskaper om flerspråkighet. Jag kan av egen erfarenhet både när jag var elev, nu som student och även som förälder uppleva den här bristen i undervisningen.

I granskningen som Skolinspektionen gjorde (2010:7) framkommer det att modersmålet lever sitt eget liv i verksamheten och inte har någon som helst samverkan med övrig undervisning. Det gör att barnen kan få det svårare att relatera till språken. Fördomarna som finns angående flerspråkighet angår inte bara skolan utan det är något som föräldrar också kan ha. Därför är det viktigt för pedagogerna att klargöra hur modersmålet används och uppmuntra föräldrarna till att tala med sina barn det språk de har som modersmål.

Slutsatser

Jag har haft väldigt svårt med den här uppsatsens empiriska material och det har varit en konstant kamp att få tala med rektorer och få tillstånd att besöka deras skolor. Jag har fått ändra frågeställning och syfte vilket gjorde att jag fick svårt att börja skriva den här uppsatsen. Men jag har lärt mig otroligt mycket. Inte bara om flerspråkigheten i skolorna i Sverige utan även hur man planerar, diskuterar, reflekterar och genomför en sådan här stor uppsats. Jag har förstått att ämnet flerspråkighet är svårt både i teorin och i praktiken. Det handlar inte bara om skola som institution där man ska lära sig något utan att det handlar även om attityder som finns i samhället. Det är politiker och de som tar besluten som påverkar hur skolan ska fungera och agera. Det är de som beslutar om vilka resurser skolan ska få.

Det som gjorde mig uppmärksam är det faktum att man inte har något speciellt förhållningsätt egentligen till flerspråkighet ute i skolorna. Alltså att det saknas kunskaper. Det börjar redan med lärarutbildningen. Hur ska vi som blivande pedagoger kunna arbeta med flerspråkiga elever när vi egentligen inte får den teoretiska och praktiska kunskapen i vår utbildning? Det måste ske något redan där och det är något som borde ske nu. En förändring i verksamheterna och skolorna borde få mer utbildningar och mer kunskaper. Skolledningen borde vara mer uppmärksam och se att detta är ett problem som behöver lösas.

Det finns en diskussion i dagsläget om huruvida förskoleklassen ska bli det obligatoriska tionde året. Jag anser att det är oerhört viktigt för förskoleklassens utveckling att den får ingå i skolplikten. På så sätt kan man ha en samverka mellan förskolan och förskoleklassen och skolan på en helt annan nivå. Syftet är att det ska finnas en röd tråd genom hela barnens utbildning med start redan i förskolan. För att det inte ska uppstå skiljaktigheter mellan förskolan och skolan krävs det att man ändrar synen på förskoleklassen. Man ska se denna typ av skolform som något som kan påverka elevernas framtida utbildning och utveckling.

Referenser och referenslista

Abrahamsson, Niclas (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur

Ackesjö, Helena (2011). *Förskoleklassen: en ö eller en bro mellan förskola och skola?* Stockholm: Liber

Asplund Carlsson, Maj & Pramling Samuelsson, Ingrid (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Axelsson, Monica, Rosander, Carin & Mariana Sellgren (2005). *Stärkta trådar – flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Stockholm: Rinkeby språkforskningsinstitut.

Carlgren, Ingrid (Red) (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Carlson, Marie (2009). *Flerspråkighet inom lärarutbildningen – ett perspektiv som saknas*. Utbildning Demokrati: Vol.18 Nr.2, s. 39-66

Dahlgren, Gösta, Gustafsson, Karin, Mellgren, Elisabeth & Olsson, Lars-Erik (2006). *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm: Liber.

Doverborg, Elisabeth & Pramling Samuelsson, Ingrid (2006). *Förskolebarn i matematikens värld*. Stockholm: Liber.

Dysthe, Olga (Red). (2003). *Dialog, samspel och lärande*. (red). Studentlitteratur. Lund.

Eriksen Hagtvet, B. (2004). *Språkstimulering - Del 1: Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och kultur

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2012). *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad.*, Stockholm: Norstedts Juridik AB

Holm, Lars & Laursen, Helle Pia (2010). *Språklig praxis i förskolan* Lund: Studentlitteratur

Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Gilje, Nils & Grimen, Harald (1995). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos

Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med flera språk*. Stockholm: Liber.

Lindberg, Inger (2005). Myter om tvåspråkighet. I: *Grundskoletidningen 3/2005*, s. 16–21.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Johansson, Eva (2007). *Att lära är nästan som att leka*. Stockholm: Liber.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Williams, Pia (2006). *När barn lär av varandra*. Stockholm: Liber.

Elektroniska källor

Bunar, Nihad (2010). *NYANLÄNDA OCH LÄRANDE – en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan* Stockholm: Vetenskapsrådet
<http://www.forskning.se/download/18.7d3d370412800b1f670800067/1387284163202/Rapport+6.2010.pdf> Hämtad 2014.05.14

Lindberg, Inger (2009). *I det nya månspråkiga Sverige* Utbildning & Demokrati vol.18 Nr.2 s. 9-37 <http://www.oru.se/PageFiles/15299/Inger%20Lindberg.pdf> Hämtad 2014.06.02

Skolverket (2002). *Flera språk – fler möjligheter- utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen*
<http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?id=1019>
Hämtad 2014. 05.16

Skolverket (2011). *Lgr 11: Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.*
www.skolverket.se. (281 s.) Hämtad 2014.04.02

Skolinspektionen (2010). *Språk- och kunskapsutveckling – för barn och elever med annat modersmål än svenska,* Stockholm, s. 37
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/sprak-kunskapsutveckling/kvalgr-sprakutv-slutrapport.pdf>
Hämtad 2014.05.25

Skolverket, (2014). <http://www.skolverket.se/skolformer/forskoleklass>
Hämtad 2014.05.19

Thulin, Susanne (2006). *Vad händer med lärandets objekt?: En studie av hur lärande barn i förskolan kommunicerar naturvetenskapliga fenomen.* Växjö universitet, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Institutionen för pedagogik. Växjö: ACTA Wexionensia.
<http://www.divaportal.org/vxu/theses/abstract.xsql?dbid=1028>

Muntliga källor

Intervju med pedagog 1: 07.04.2014

Intervju med pedagog 2: 07.04.2014

Observation: 07.04.2014

Bilagor

Intervjuguide

1. Hur/på vilket sätt utmärker det sig att arbeta med flerspråkiga barn?
2. Vilket/vilka arbetsätt/metoder använder du/ni i er verksamhet?
- Teorier?

1. Vilka verktyg/artefakter används/använder du/ni er av för att främja/hjälpa eleverna i undervisningen?
2. Är dessa/det arbetssätt/metoder något som du/ni arbetar medvetet med eller sker det rutinmässigt eller av vana?
 - På vilket sätt?
 - Hur?
1. På vilket sätt tar du/ni hjälp av vårdnadshavare eller familj för att få en bättre förståelse för elevernas behov och utveckling?

2. På vilket sätt har den lärarutbildningen du har gått i givit dig tillräckligt med teorier och verktyg för att arbeta med flerspråkiga elever?

3. Anser du att det behövs förändringar i undervisningen när det gäller flerspråkighet i förskoleklassen?
 - Attityder?
 - Synsätt?
1. Vilket stöd får du/ni av till exempel rektorn, stadsdelsförvaltningen etc. i form av till exempel fortbildning, forskning etc.?